

ZÁKLADY PRÁVA

PETR ZIMA

Základy práva

Petr Zima

Základy práva

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU
Praha 2007

Důležitá informace pro studenty: čísla zákonů a paragrafů zde nejsou k tomu, abyste je biflovali. Slouží pro vaši orientaci, abyste věděli, kde příslušné pravidlo chování nebo řešení problému hledat. V dohledné době totiž má dojít k rozsáhlé rekonstrukci soukromého práva a očíslování paragrafů v občanském a v obchodním zákoníku se zřejmě podstatně změní. Důležité je však pochopení principů, které právní řád ovládají.

Základy práva

Petr Zima

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu 2007.

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-86730-20-2

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována ani šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

Obsah

1. Úvod do studia práva	5
1.1 Význam práva pro podnikání	6
1.1.1 Proč se mají ekonomové zabývat právem?	6
1.1.2 Právní rizika podnikání a transakční náklady	6
1.1.3 Informace o právu	10
1.2 Pojem právo	11
1.2.1 Pojem „právo“ a vznik a funkce práva	11
1.2.2 Právní vědomí a mimoprávní normativní systémy	13
1.2.3 Základní právní systémy	17
2. Český právní systém	23
2.1 Prameny práva	24
2.1.1 Prameny práva obecně	24
2.1.2 Ústavní systém	29
2.1.3 Normativní právní akty – běžné zákony atd.	35
2.1.4 Mezinárodní smlouvy	39
2.1.5 Právní principy	39
2.2 Právní normy	41
2.2.1 Kogentní v. dispozitivní právní normy	41
2.2.2 Klasická struktura právní normy	42
2.2.3 Výklad právní normy	43
2.3 Právní vztahy	45
2.3.1 Právní subjekty	45
2.3.2 Subjektivní práva a právní povinnosti	50
2.3.3 Právní skutečnosti	50
3. Věcná práva	61
3.1 Obecně o věcných právech	62
3.1.1 Pojem věc	62
3.1.2 Nemovité a movité (a zvířata)	62
3.1.3 Součást věci a její příslušenství	63
3.2 Vlastnické právo a držba	64
3.2.1 Obsah vlastnictví	64
3.2.2 Nabývání a zánik vlastnického práva	66

3.2.3	Zásahy do vlastnického práva	67
3.2.4	Držba	69
3.3	Zástavní právo	70
3.4	Věcná břemena	71
3.5	Předkupní právo s účinky věcného práva	73
3.6	Zadržovací právo	73

4. Smluvní právo 79

4.1	Základní principy smluvního práva	80
4.1.1	Princip smlouvy – konsens, autonomie vůle, ochrana slabší strany	80
4.1.2	Vznik smlouvy – návrh a přijetí	83
4.1.3	Výklad smluv	86
4.1.4	Obchodní podmínky a rámcové smlouvy	88
4.2	Smlouva o smlouvě budoucí	90
4.3	Riziko neplatnosti a neúčinnosti smluv	92
4.3.1	Obecně o neplatnosti a neúčinnosti	92
4.3.2	Relativní neplatnost	93
4.3.3	Absolutní neplatnost	94
4.3.4	Riziko neúčinnosti smlouvy.	97
4.4	Zajištění splnění smluv	98
4.4.1	Možnosti zajištění plnění ze smluv	98
4.4.2	Zástavní právo smluvní	98
4.4.3	Ručení	102
4.4.4	Smluvní pokuta	103
4.4.5	Další zajišťovací instituty	105
4.5	Změny v obsahu závazků (smluv)	107
4.5.1	Změna v obsahu závazku (smlouvy)	107
4.5.2	Změna v osobě účastníka smlouvy	108
4.6	Některé důsledky nesplnění smluvní povinnosti	110
4.6.1	Odstoupení od smlouvy	110
4.6.2	Odpovědnost za vady	111
4.7	Zánik závazků ze smluv	113
4.7.1	Splnění	113
4.7.2	Dohoda	114
4.7.3	Nemožnost plnění	114
4.7.4	Zánik závazků jako důsledek právní události	115
4.7.5	Zánik závazků odstoupením a výpovědí	115
4.7.6	Další způsoby zániku závazku – započtení, prekluze, promlčení, splynutí	115

4.8	Některé smluvní typy	118
4.8.1	Obecně	118
4.8.2	Spotřebitelské smlouvy (§ 52 a násl. obč. zák.)	119
4.8.3	Klasické smluvní typy	121
4.8.4	Kupní smlouva	122
4.8.5	Smlouva o dílo	126
4.8.6	Smlouva nájemní	129
4.8.7	Smlouvy příkazní, zprostředkovatelské a o obchodním zastoupení	131
4.8.8	Některé další smluvní typy	133
5.	Odpovědnost za škodu. Bezdůvodné obohacení	139
5.1	Základy odpovědnosti za škodu	140
5.2	Prvky odpovědnosti za škodu	142
5.2.1	Protiprávní úkon	142
5.2.2	Vznik škody	148
5.2.3	Příčinná souvislost	152
5.2.4	Zavinění	152
5.3	Společná odpovědnost za škodu	154
5.4	Spoluzavinění poškozeného	156
5.5	Zvláštní druhy mimosmluvní odpovědnosti za škodu	158
5.6	Bezdůvodné obohacení	163
6.	Řešení sporů	169
6.1	Občanské soudní řízení	170
6.1.1	Soustava soudů	170
6.1.2	Zásady občanského řízení a jeho průběh	171
6.1.3	Základní typy žalob	176
6.1.4	Zahájení řízení	177
6.1.4	Podmínky řízení	182
6.1.5	Další postup řízení a dokazování	183
6.1.6	Rozhodnutí soudu	186
6.1.7	Opravné prostředky	187
6.1.8	Výkon rozhodnutí	190
6.2	Rozhodčí řízení	192
6.3	Cizí prvek v řízení	194

7. Exkurs do insolvenčního práva 199

Přílohy

Glosář	208
Vzorový test	218
Řešení vzorového testu	221
Základní právní předpisy	222
Jiné učebnice práva pro právníky	222
Nejdůležitější zkratky	223

Jak používat tuto učebnici

Tuto knihu můžete jednoduše přečíst od začátku do konce, ale mnohem užitečnější vám bude s perem a papírem. Nejeftivnější formou učení je aktivní učení, a proto jsme naplnili text cvičeními, abyste se přesvědčili, jak učivo zvládáte. Každá kapitola také obsahuje cíle, souhrn kapitoly a rychlý kviz. Následující body vám objasní, jak s knihou pracovat co nejeftivněji:

- a) Vyberte si kapitolu, kterou budete studovat, přečtete si úvod a cíle na začátku kapitoly.
- b) Poté si přečtete samotnou kapitolu. Vyřešte jednotlivá cvičení tak, jak jdou za sebou. Výsledky cvičení budou diskutovány na ústních seminářích.
- c) Při čtení používejte poznámkový sloupec a přidávejte vlastní komentáře, odkazy na další materiál atd. Pokuste se formulovat své vlastní názory. V právu je mnoho věcí otázkou výkladu a často je zde prostor pro alternativní názory. Čím hlubší dialog s knihou provedete, tím více ze svého studia získáte.
- d) Až dočtete kapitolu, znovu si přečtete souhrn kapitoly. Poté se vraťte k cílům na začátku kapitoly a položte si otázku, zda jste jich dosáhli.
- e) Nakonec upevněte své znalosti tím, že písemně vyřešíte test v závěru knihy. Svě odpovědi si můžete zkontrolovat tak, že se podíváte zpět do textu. Návrat k textu a hledání významných detailů dále zlepší pochopení předmětu.
- f) Další případy a vzorové testy naleznete v průběhu roku na internetových stránkách VŠEM.

Značky a symboly v učebním textu

Struktura distančních učebních textů je rozdílná již na první pohled, a to např. v zařazování grafických symbolů – značek.

Specifické grafické značky umístěné na okraji stránky upozorňují na definice, cvičení, příklady s postupem řešení, klíčová slova a shrnutí kapitol. Značky by měly studenta intuitivně vést tak, aby se již po krátkém seznámení s distanční učebnicí dokázal v textu rychle a snadno orientovat.

Definice

Upozorňuje na definici nebo poučku pro dané téma.

Příklad – případová studie

Označuje příklady a jejich řešení. Jde o skutečné případy a skutečná rozhodnutí soudů.

Klíčová slova

Upozorňuje na důležité výrazy či odborné termíny nezbytné pro orientaci v daném tématu.

1

kapitola

Úvod do studia práva

1. kapitola

Úvod do studia práva

„Právo není telefonický seznam zákonů a sterilních abstraktních pojmů. Právo je schopnost rychle pochopit podstatu argumentace a ještě rychleji přijít s vlastními protiargumenty. V právu, stejně jako v reálném životě, se odpovědi nedělí na ty jediné správné a ty jediné špatné. Dělí se na obhajitelné a neobhajitelné.“

M. BOBEK: *O (ne)reformovatelnosti studia práv v Čechách*, Právní rozhledy č. 10/2005, s. 365

Úvod

V první části první kapitoly bude vysvětlen význam práva pro podnikání a smysl základních právních principů v jejich ekonomickém kontextu, s cílem umožnit pochopení právního prostředí pro podnikání, významu předvídání právních rizik (rizik neplnění slibů, nevymahatelnost plnění, rizika úpadku dlužníků, rizik nové legislativy a změny ve výkladu právního předpisu soudy, právní problémy globalizace, regulace EU aj.) a reakce na ně, metod řízení těchto rizik. Rovněž bude diskutována právní stránka transakčních nákladů v podnikání (náklady spojené se zahájením podnikání, náklady převodu vlastnictví, náklady zajištění plnění, právní pomoc atd.). Znalost právního prostředí je třeba chápat jako obchodní aktivum. V další části se budeme věnovat pojmu práva, tomu, jak je možné právo (jednotlivé jeho části) třídit a jaké jsou jeho funkce. Závěrem se zmíníme o pojmu mimoprávní normativní systémy a jejich působení na právo. V poslední části popíšeme základní právní systémy.

Cíle kapitoly

- Pochopit význam práva pro hospodářství.
- Seznámit se s možnými právními riziky podnikání v jednotlivých oblastech podnikání s uvedením několika případů.
- Definovat pojem právo a poznat jeho funkce ve společnosti.
- Seznámit se se základními právními systémy.
- Získat přehled o tom, kde jsou k dispozici aktuální informace o právních předpisech, judikatuře a doktríně.

1.1

Význam práva pro podnikání

1.1.1 Proč se mají ekonomové zabývat právem?

Proč by se měli manažeři a ekonomové vůbec zabývat právními otázkami? Protože obchodní operace mají velmi často právní důsledky. Lidé zabývající se ekonomikou a obchodem se musí zabývat souběžně právními otázkami, ať již chtějí nebo ne. Jednak existují **právní rizika podnikání**, jejichž opomenutí může znamenat ohrožení či konec jinak komerčně dobře připraveného podnikatelského projektu (nesplnění veřejnoprávních podmínek podnikání, nerespektování průmyslových práv aj.). Druhým důvodem je **existence transakčních nákladů**. Nástroje snížení transakčních nákladů jsou často právního charakteru. Kromě toho volbou nevhodného právního instrumentu nebo opomenutím právního pravidla se může určitý obchod prodražit.

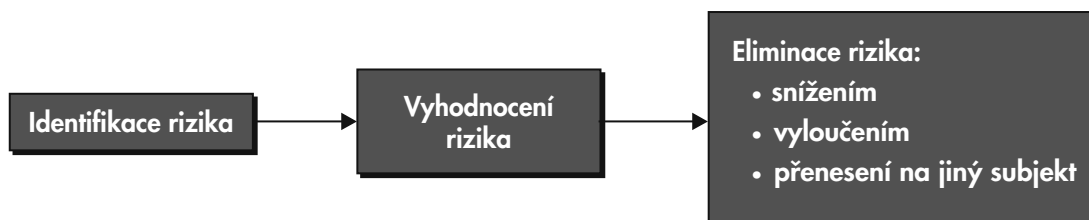
Někdy bývá právo chápáno jako překážka podnikání (viz např. nedávná právní úprava a praxe obchodního rejstříku nebo známý citát Tomáše Ježka o útěku ekonomů před právníky). Právo je však hlavně nástrojem usnadnění obchodních, podnikatelských i občanskoprávních aktivit, i když legislativa sama někdy samotnou podnikatelskou činnost brzdí. Třetím důvodem je **nutnost právní ochrany majetku**, resp. práv nabytých při podnikání; pokud by taková ochrana právními prostředky (tedy vynutitelná státní mocí) neexistovala, nemělo by vůbec smysl s podnikáním začínat, protože aktiva nabytá podnikáním by mohla být snadno odcizena, zpronevěřena apod.

1.1.2 Právní rizika podnikání a transakční náklady

Rizika podnikání vyplývají z činnosti či nečinnosti podnikatele a ostatních subjektů (konkurentů, zákazníků, dodavatelů, státních orgánů a třetích osob) na trhu i mimo něj. Těchto rizik je celá řada, jedním z největších však je riziko konkursu smluvního partnera, které se často podceňuje (např. máme perfektní smlouvu s řadou záruk a s vysokými smluvními pokutami atd. – řada těchto smluvních garancí však v případech konkursu nefunguje). Je proto nutné si při sjednávání smluv vždy klást otázku, co se stane, když na druhou smluvní stranu bude vyhlášen konkurs.

OBRÁZEK 1.1

Při práci s riziky doporučujeme postupovat následujícím způsobem

Identifikace právních rizik podnikání

Rizika podnikání vyplývají též **z právního prostředí**. Například:

- a) jsou přijaty nové právní předpisy; to může zvýšit náklady (příklady: nové ekologické daně, zavedení registračních pokladen, elektronické myto atd.),
- b) existující právní předpis začne být vykládán jinak; takových případů je celá řada, někdy trvá několik let, než určitý spor doputuje k Ústavnímu soudu, který pak podá výklad zcela opačný, než jaký provedly obecné soudy. Ačkoliv princip právní jistoty je jedním ze základních principů právního státu, v praktickém životě narazíme velmi často na případy právní nejistoty.

Rizika najdeme téměř ve všech oblastech činnosti podniku. Tato rizika, pokud se stanou realitou, generují určité ekonomické a právní důsledky.¹⁾

TABULKA 1.1

Rizika

Oblast činnosti	Příklad rizikového jednání	Právní důsledky
Marketing	Nekorektní reklama ²⁾ Metody nerespektující ustanovení o spotřebitelských smlouvách	Náhrada škody Zadostiučinění Riziko neplatnosti smluv
Finance	Nedostatečné zajištění úvěru Špatná úvěrová smlouva	Nevymahatelnost úvěru, zejm. v případech insolvence dlužníka či jeho úpadku
Výroba	Vadný výrobek (nebezpečí škody na zdraví nebo majetku jiných lidí) Neschválený výrobek ³⁾	Náhrada škody Odpovědnost za vady Neplatnosti prodeje
Vztahy se zákazníky	Špatné zákaznické smlouvy Nerespektování ustanovení o prodeji (spotřebitelské smlouvy), diskriminace Nerespektování ustanovení o ochraně osobních informací	Náhrada škody Neplatnost smluvního ujednání Smluvní pokuty aj.
Zaměstnanecké vztahy	Věková, rasová aj. diskriminace Pracovní úraz Nesprávně dávané výpovědi	Náhrada škody Zadostiučinění Neplatnost výpovědi
Veřejná správa	Nerespektování daňových předpisů, předpisů v oblasti odpadů a obalů	Veřejnoprávní sankce Náhrada škody
Průmyslová práva	Nerespektování registrovaných ochranných známek, průmyslových vzorů, licencí apod.	Náhrada škody
Ochrana osobnosti	Použití fotografie či jiného osobního statku bez souhlasu	Zadostiučinění Odstranění zásahu do práva aj.

Téměř vždy jsou důsledkem rizikového jednání (opomenutí) zbytečně vynaložené náklady (soudní výlohy, časové náklady k vyřízení sporu aj.).

1) *Nejistota práva může spočívat např. v tom, jestliže že stejný senát krajského soudu posuzuje zcela srovnatelné případy procesně odlišně, a to bez jakéhokoliv odůvodnění (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2004, čj. 2 AfS 47/2004-83). V oblasti vlastnického práva k nemovitostem je stále nedořešená otázka, zda má být přednostně poskytnuta ochrana tomu, kdo věc převedl na jiného (s tím že cena bude zaplacená později) a stal se obětí insolventnosti nebo podvodu kupujícího nebo tomu, kdo věc od insolventního či podvodně jednajícího kupujícího nic netuše koupil a řádně zaplatil a po odstoupení od původní kupní smlouvy původním vlastníkem zůstane s „bolými rukama“ - podrobněji viz Spáčil J.: Odstoupení od smlouvy a vlastnické právo třetí osob, Právní rozhledy 18/2006, s. 671. (opačný názor viz Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. Cpjn 201/2005).*

2) *Společnost Mountfield v roce 2005 zahájila reklamní televizní kampaň, jejíž součástí byla i scéna parodující postavu ortodoxního žida. Jeho roli hrál bavič Zdeněk Izer. Proti tomuto spotu protestoval izraelský velvyslanec, který reklamní spot firmy považoval za projev antisemitismu. Společnost Mountfield v důsledku toho předčasně ukončila tuto televizní kampaň (aniž by došlo k projednání v Radě pro reklamu nebo před soudem). Vznikla jí tak újma v rozsahu zbytečně vynaložených nákladů na reklamu.*

3) *Kupní smlouva, kterou jako kupující uzavřel spotřebitel, je absolutně neplatná (39 Obč. zák.), je-li předmětem prodeje věc, jejíž prodej na spotřebitelském trhu nebyl příslušným orgánem schválen, ač takovému schválení podle zvláštních právních předpisů podléhá (rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 25 Co 355/2001).*

Vyhodnocení rizik

Dalším krokem, který následuje po identifikaci rizik, je vyhodnocení (i) pravděpodobnosti hrozící újmy a (ii) její závažnosti. Při tom vycházíme z historie firmy (jaké ztráty utrpěla v minulosti a z jakých příčin), z údajů o odvětví, z vyjádření expertů aj. Větší pravděpodobnost, že určitá újma nastane, může být eliminována relativně nízkou úrovní škod. Na druhou stranu i nepravděpodobné škody však zasluhují velkou pozornost, jestliže výše škody může být tak vysoká, že může ohrozit podstatu našeho podnikání (např. rizika vlastníků menšinových podílů v obchodních společnostech za určitých situací).

Eliminace rizik obecně

Riziko je možné vyloučit, ale mnohem častěji je nutné s ním žít. Při práci s riziky se používají různé metody: vyloučení rizika, snížení rizika, přenesení následků na jiný subjekt. Je-li riziko obzvláště velké a jestliže jeho nežádoucí důsledek je vyšší, je vhodnější se rizikového chování zcela vzdát. Příkladem takového vzdání se je např. postup vlastníka Želetavské mlékárny.

PŘÍKLAD 1.1

Apetito v. Apetitito

Dvě mlékárenské společnosti vedou od roku 2000 spor o ochrannou známku „Apetito“. Společnost TPK Hodonín domáhá na Želetavské sýrárně (nyní Bel Sýry Česko-BSC), aby se zdržela užívání označení „Apetito“ a „Apetitito“ pro sýry, odstranila takto označené výrobky z trhu a zaplatila přiměřené odškodnění.

Želetavská sýrárna se naproti tomu domáhá toho, aby TPK přestala používat slovo ORIGINAL pro označování svých sýrových výrobků značky „Apetito“, aby přestala uveřejňovat nekorektní sdělení, která poukazují na porušování práv k ochranné známce „Apetito“ včetně výhrůžek vůči odběratelům sýrů s názvem Apetitito Želetavské sýrárny. TPK Hodonín tvrdí, že má exkluzivní právo užívat toto označení proto, že má známku Apetito od roku 1993 zaregistrovanou u Úřadu průmyslového vlastnictví. Želetavská firma, která později značku upravila na Apetitito, argumentuje prvenstvím v uvedení sýru do výroby i na trh (již před 33 lety). Podle ní se po privatizaci výrobky začaly lišit, protože obě společnosti nezávisle na sobě upravují složení i technologii výroby.

V roce 2006 soud vyhověl žalobě TPK a uložil BSC zdržet se dalšího používání označení Apetitito. Tato se odvolala, avšak přesto se rozhodla, že označení Apetitito zmizí z pultu českých obchodů. Firma výrobek přejmenovala na Smetanito, v obchodech se pod novou značkou objevil v průběhu září 2006.

Zde je vidět, že firma BSC se rozhodla riziko vyloučit změnou označení produktu přesto, že o ochrannou známku vede dále soudní spor.

Vyloučení rizika

Úplné vyloučení rizika je téměř nemožné. Bezrizikové podnikání neexistuje. Je však možné vyloučit riziko u dílčích operací, např. riziko nezaplacení za dodání zboží lze eliminovat sjednáním platby předem apod.

Snížení rizika

Riziko nezaplacení zákazníkem lze snížit monitoringem plateb, výhradou vlastnického práva k prodávaným věcem, zálohami apod. Riziko při koupi podniku či jeho části nebo akcií lze snížit provedením tzv. **due diligence**. Tento pojem pochází z amerického práva (doslovně přeložen znamená „řádná opatrnost, či svědomitost“). Jedná se de facto o analýzu podniku, zejména v právní, daňové, finanční a stále častěji i v oblasti životního prostředí, s cílem zobrazit silná i slabá místa podniku a rizika spojená s jeho transakcí. Postup v rámci due diligence je významným nástrojem pro stanovení kupní ceny a formulování smluvních garancí.

Příklady snížení rizika:

Riziko ochodu zaměstnance i s databází zákazníků lze snížit konkurenční doložkou v pracovní smlouvě a prací se zaměstnanci (omezením přístupu k citlivým datům), riziko změny kursu lze snížit kursovou doložkou, riziko žaloby z důvodu diskriminace na základě rasy, pohlaví či věku lze snížit vydáním vnitropodnikové směrnice a kontrolou jejího plnění atd.

Přenesení hrozby rizika na jiný subjekt

Typické je v tomto ohledu pojištění. Dříve byla právní úprava pojištění předmětem občanského zákoníku, nyní je obsažena v zákoně o pojistné smlouvě (zák. č. 37/2004 Sb.). Dále existují i různé další nástroje přenesení rizika transakce, jako např. příslib odškodnění (§ 725 obch. zák.).

Transakční náklady

DEFINICE

Využívání trhu, resp. cenového mechanismu, není zcela zadarmo, nýbrž nese s sebou určité náklady. Musí se získat informace o trhu, vést jednání s ostatními účastníky trhu, je nutné vyhotovit smlouvy, kontrolovat jejich plnění, přijímat opatření k vyřešení možných sporů apod. Souhrn těchto nákladů nazval Ronald Coase **transakčními náklady**.

Aby mohl jakýkoliv podnikatel provádět obchody, musí nejprve zjistit, s kým chce vůbec obchodovat, kontaktovat potenciální obchodní partnery, dále musí zjistit, jaké jsou podmínky pro jednání, musí vést jednání až k vlastnímu sjednání smlouvy a musí monitorovat dodržování podmínek smlouvy atd.; s těmito činnostmi jsou spojeny též určité náklady, a to jednak náklady tržní, tak i náklady vnitropodnikové.

Transakční náklady zpravidla nemají charakter placené ceny, a nejde tedy o náklady na výrobu. Transakčními náklady jsou též náklady spojené s pořízením nebo prodejem určitého aktiva, zejména různé poplatky a provize makléřům, právním, daňovým aj. poradcům, Středisku cenných papírů, náklady na směnu valut apod. Při nákupu zboží mohou být transakčními náklady dopravné či poplatky za výměnu cizí měny, pojistné aj., není jimi však vlastní cena zboží.⁴⁾

Část transakčních nákladů tvoří náklady související s právem. Některé z nich jsou nevyhnutelné a jsou určovány právním řádem (poplatky Střediska cenných papírů při převodech cenných papírů, zaplacení minimální výše základního kapitálu při založení společnosti, povinné pojištění atd.). Jiné náklady právního charakteru závisí na úvaze podnikatele, např. zda si při koupi podniku nechá provést due diligence, zda přijme rizika vyplývající z konkrétní smlouvy aj., aniž by nechal podmínky transakce prověřit právníkem atd.

Příkladem snižování transakčních nákladů v oblasti práva je např. používání osvědčených smluvních typů a **obchodních podmínek**; podnikatel pak nemusí plýtvat časem a náklady na vymýšlení všech eventualit, které v rámci transakce mohou nastat a které by jinak musel řešit ve smlouvě. Transakční náklady naopak zvyšuje požadavek zákona **na minimální výši základního kapitálu** obchodních společností, různé poplatky notářům, úřadům aj.

4) Blíže k transakčním nákladům viz:

<http://209.85.135.104/search?q=cache:LkAXTHJgwoYJ:www.econ.muni.cz/~qasar/vyuka/inst/inst-sylabus.pdf+%22svoboda+smlouvy%22&hl=cs&gl=cz&ct=clnk&cd=14&client=firefox-a#11>

1.1.3 Informace o právu

Předpokladem pro účinné řízení právních rizik a pro snižování transakčních nákladů je dostatek relevantních a věrohodných **informací o právu**. Základním zdrojem jsou především právní předpisy uvedené ve Sbírce zákonů a ve Sbírce mezinárodních smluv. Tyto sbírky existují jak v listinné podobě, tak v několika elektronických verzích.⁵⁾ Vzhledem k časté novelizaci právních předpisů je ovšem obtížné najít aktuálně platný text zákona přímo ve sbírce zákonů. Aktualizované právní předpisy však lze bez problému najít v různých automatizovaných právních systémech (např. ASPI, Lexdata, Sagit). Zdrojem práva EU je Official journal – Úřední věstník Evropských společenství, z větší části bohužel stále nikoliv v češtině. Jiným zdrojem informace jsou důvodové zprávy k návrhům zákona a judikáty soudů vyšších stupňů, názory obsažené v právní literatuře aj. Na internetu jsou informace o právu k dispozici na těchto stránkách (uvedeny jsou jen ty nejdůležitější):

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR	www.nsoud.cz
rozhodnutí Nejvyššího správního soudu	www.nssoud.cz
rozhodnutí Ústavního soudu	www.judikatura.cz
aktuální znění právních předpisů	portal.gov.cz
server České advokacie (obsahuje i seznam advokátů)	www.cak.cz
server Notářské komory (notáři, Rejstřík zástav)	www.nkcr.cz
Ministerstvo spravedlnosti (obsahuje mj. seznam soudů, soudců, znalců, tlumočnicků aj.)	portal.justice.cz
nakladatelství C. H. Beck	www.ipravo.cz
oficiální portál vlády pro podnikání a export	www.businessinfo.cz

CVIČENÍ 1.1

Jaké je největší riziko právního charakteru ve vaší firmě (příklad: neplatící dlužníci či zákazníci, riziko vzniku škody)?

CVIČENÍ 1.2

Třetí osoba přijme ručení za závazky vašeho dlužníka. Je tím riziko nezaplacení vaší pohledávky vyloučeno?

CVIČENÍ 1.3

Obchodní podmínky jsou prostředkem zvyšování, či snižování transakčních nákladů?

Chcete se dozvědět více:

- ☐ Kodex reklamy naleznete na <http://www.rpr.cz> (včetně rozhodnutí Arbitrážní komise Rady pro reklamu)
- ☐ O transakčních nákladech; časopis Moderní řízení: <file:///C:/DOCUME~1/admin/LOCALS~1/Temp/clanek.html>
- ☐ K ekonomické analýze práva viz: <http://www.ipravnik.cz/ipravnik/ipravnik.nsf/lkpplainnews/45AB-CB67941535EFC1257050003304EC>

⁵⁾ Elektronické sbírky zákonů existují v několika podobách:

Sbírka zákonů (Ministerstvo vnitra) [nutný Acrobat Reader]

Sbírka zákonů (Sagit - InfoNet)

Sbírka zákonů (TORI Soft)

Sbírka zákonů (epravo.cz)

Sbírka zákonů (ASPI)

Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv (sbr.info - Archivace, s. r. o.)

1.2.

Pojem právo

1.2.1 Pojem „právo“ a vznik a funkce práva

Když přemýšlíte o právu, jaká představa se vám v hlavě vynoří? Policista zatýkající zločince, Sbírka zákonů, soudce vyhlašující rozsudek...? V literatuře najdeme širokou škálu definic. Pro naše účely použijeme následující:

DEFINICE

Právo

Je systém:

- obecně závazných pravidel a principů chování,
- určený k regulaci chování ve společnosti,
- usnadňující osobní a obchodní vztahy,
- poskytující mechanismus pro řešení sporů,
- tato pravidla jsou vyvinuta a vynucována státní mocí (tím, že stát stanoví a vynucuje sankce za porušení povinností).

Vedle tohoto pojmu tzv. objektivního práva existuje ještě pojem **subjektivní právo**, které je definováno jako míra možného chování, resp. jako souhrn oprávnění účastníka určitého právního vztahu (viz blíže část 2.3.2).

Právo lze třídit různými způsoby. Základní způsoby dělení jsou následující:

- podle odvětví (občanské, obchodní, pracovní aj.),
- na soukromé a veřejné,
- na hmotné a procesní.

Veřejné právo

DEFINICE

Veřejné právo

Je ovládáno principem nadřazenosti jednoho subjektu druhému; nadřízený subjekt je stát, státní orgán, nebo jiný orgán veřejné moci (obec), který je vybaven mocenskými pravomocemi vůči jiným osobám; veřejné právo se zabývá vztahem jedince a společnosti. Typickými odvětvími veřejného práva jsou právo správní, daňové, trestní, právo životního prostředí aj.

Příkladem veřejnoprávního vztahu je vztah mezi účastníkem stavebního řízení a stavebním úřadem.

Soukromé právo

DEFINICE

Soukromé právo

Je založeno zejména na těchto principech:

- rovnost subjektů práva,
- autonomie vůle účastníků práva; subjekty si mohou dohodnout vše, co není zákonem zakázáno (čl. 2 odst. 4 Ústavy ČR a čl. 2 odst. 3 Listiny),
- zásada pacta sunt servanda (smlouvy jsou plněny).

Příkladem soukromoprávního vztahu je vztah mezi zhotovitelem díla a jeho objednatelem, vztah mezi prodávajícím a kupujícím aj.

Zajímavý je vztah trestního (tedy veřejného) a občanského (tedy převážně soukromého) práva. V České republice je často tendence řešit majetkové delikty cestou trestního stíhání. Trestní právo však má místo pouze tam, kde jiné prostředky ochrany práv fyzických a právnických osob jsou vyčerpané, neúčinné nebo nevhodné.⁶⁾

Pozor: Zásadu „Co není zákonem zakázáno, je dovoleno“, která je typická pro soukromé právo, není možné vykládat tak, že je dovoleno absolutně vše, co není v právním předpisu **výslovně** zakázáno. Nejvyšší soud vyslovil ve věci, která se týkala Harvardského průmyslového holdingu právní větu: „Nedovolenost určitého jednání nemusí právní předpis upravovat vždy výslovně; může vyplynout z kontextu jednotlivých ustanovení příslušného právního předpisu“ (usnesení NS ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 185/2003).

Rovnost subjektů v soukromoprávních vztazích znamená rovnost formální, spočívající v tom, že zákon neposkytuje žádnému subjektu ani skupině právní výhody, jakož i v tom, že v soukromoprávní sféře není žádná ze stran vůči druhé v pozici nadřazenosti (či naopak podřízenosti). Formální rovnost ovšem nevylučuje skutečnou nerovnost, která vyplývá z přirozených i uměle vytvořených rozdílů mezi lidmi, z jejich různé hospodářské a společenské situace, jejich zkušeností, znalostí, společenského vlivu a přístupu k informacím.

Hmotné právo

DEFINICE

Hmotné právo

Stanoví, jaká práva a jaké povinnosti přísluší tomu kterému subjektu.

Typickým hmotněprávním předpisem jsou občanský zákoník a obchodní zákoník.

Procesní právo

DEFINICE

Procesní právo

Upravuje různá řízení, která vedou k ochraně práv účastníků právních vztahů.

Typickým procesním předpisem je občanský soudní řád, který je nástrojem k zajištění ochrany práv a oprávněných zájmů v občanském soudním řízení (§ 1 o.s.ř.); dále jsou to další procesní řády, zejména trestní řád a soudní řád správní. Hranice mezi hmotněprávními a procesněprávními předpisy však není zdaleka ostrá. Např. obchodní zákoník obsahuje řadu norem občanského procesu (např. § 131 odst. 10, 11 a 12 obch. zák.).

⁶⁾ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. II. ÚS 413/04.

CVIČENÍ 1.4

Patří obchodní zákoník do oblasti soukromoprávní, nebo veřejnoprávní? A proč?

CVIČENÍ 1.5

V obchodním zákoníku nalistujte ustanovení o obchodním rejstříku (§ 27 a n.); jsou normy zde obsažené normami veřejného práva, nebo normami soukromého práva?

Vznik práva

Na otázku, jak právo vzniklo, existují různé teorie. Od té, že vznik práva je neodmyslitelně spojen se vznikem státu, až po přirozenoprávní teorie, podle nichž je právo přirozeným systémem uspořádání společnosti.

Funkce práva

Právo je součástí naší kultury a odráží historii, hodnoty, ale i současné problémy té které společnosti. V průběhu času se vyvinuly různé právní systémy (viz část 1.2.4).

Základními funkcemi práva jsou:

- udržování pořádku,
- vynucování určitých standardů chování,
- usnadnění plánování,
- podpora sociální spravedlnosti.

Udržování pořádku je doménou zejména trestního práva a řady odvětví správního práva. Vynucování určitých uznávaných standardů chování je vlastností všech právních odvětví. Usnadnění plánování souvisí s další vlastností práva, kterou je **předvídatelnost**. Jestliže například vím, že splnění smlouvy druhou smluvní stranou může být rychle soudně vynuceno nebo že v případě selhání smluvního partnera mohu od něj inkasovat smluvní pokutu nebo náhradu škody, plánuji své podnikatelské záměry jinak, než kdyby tyto právní záruky neexistovaly. Jestliže vím přesně, jaké jednání je zákonem zakázáno, zpravidla se mu vyhnu.⁷⁾ Podpora sociální spravedlnosti je pak doménou daňového práva a sociálního zákonodárství.

1.2.2 Právní vědomí a mimoprávní normativní systémy

Pojem právní vědomí obsahuje dvě složky, a to:

- (i) znalost práva a
- (ii) názory na to, co je či není spravedlivé.

Znalost práva

Požadavek na znalost práva je vyjádřen dvěma principy: princip „neznalost práva neomlouvá“, který platí pro všechny subjekty a znamená, že nikdo se nemůže zbavit právní odpovědnosti proto, že nevěděl nebo nebyl seznámen s konkrétní právní normou. Druhým principem je princip „iura novit curia“, což znamená, že právní předpisy, které jsou součástí českého (československého) právního řádu, není nutné v soudním řízení dokazovat. Soudce má povinnost je znát. Jak je ovšem v právu obvyklé, nic neplatí absolutně a i názory na rozsah pravidla „neznalost práva neomlouvá“ se mění – viz jeden z posledních nálezů Ústavního soudu.⁸⁾

⁷⁾ Pojem předvídatelnosti se ovšem nezvýčerpává pouze ve vztahu k předvídatelným důsledkům dodržení či porušení právních předpisů, ale působí i ve vztahu k soudním rozhodnutím; je legitimní předvídat, že soud rozhodne tím či oním způsobem, jestliže tak již rozhodl v obdobné věci v minulosti.

⁸⁾ Posledním příspěvkem do diskuse je náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/2006 z února 2007 ohledně tzv. legislativních příspěvků, v němž soud vyslovil: Požadavek předvídatelnosti zákona jako součást principu právního státu přestává být naplňován v okamžiku, kdy novelizace zákona je součástí jiného zákona ve formálním smyslu, jehož obsah s novelizovaným zákonem nijak nesouvisí. Orientace adresáta právní normy v právním řádu se bez použití přístrojů informačních technologií stává zcela nemožnou.

CVIČENÍ 1.6

- a) Má český soudce povinnost znát právní předpisy vydané za okupace (1939–1945)?
- b) A co evropské právo?
- c) A co mezinárodní Úmluvu o přepravě zboží po železnici COTIF?

Co je správné a spravedlivé?

Obecná znalost práva, tj. představy jednotlivých lidí o tom, co je platným právem a co je spravedlivé, se nemusí krýt s platným právem. Je proto nutné odlišovat účinnost právní normy v právním smyslu od účinnosti v sociologickém smyslu.⁹⁾

PŘÍKLAD 1.2

Případ starosty obce Březová

Nález Ústavního soudu III. ÚS 721/2000

Fakta:

Starosta obce Březová uzavřel se třetí osobou (věřitelem) smlouvu o půjčce, na jejímž základě obdržel jménem obce částku 200.000 Kč. Po čase zemřel; bylo též zvoleno nové zastupitelstvo. Věřitel tuto půjčku vymáhal na obci Březová. Obec se bránila, že k tomu bývalý starosta nebyl zmocněn a že tedy šlo o jeho osobní dluh. Věřitel tvrdil, že byl v dobré víře, protože se domníval, že starosta byl oprávněn ke sjednání takové smlouvy.

Právní problém:

Může věřitele ochránit jeho dobrá víra, jak předpokládá převažující právní vědomí?

Odpověď:

Ne v tomto případě. Ústavní soud věc posoudil takto: Starosta obce podle dřívější ani současné úpravy nemohl a nemůže vytvářet sám vůli obce, ale pouze mohl a může tuto vůli navenek sdělovat a projevovat. Rozhodnutí obecního zastupitelstva podle § 36a zákona č. 367/1990 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, je třeba v daných souvislostech považovat za zákonem stanovenou podmínku právního úkonu. Jakkoli tedy **obecné právní vědomí** přisuzuje starostovi obce rozsáhlá oprávnění, předmětná smlouva uzavřená bez souhlasu obecního zastupitelstva je neplatná.

Z uvedeného vyplývá, že převažující právní vědomí ve společnosti se nemusí krýt s tím, jak může věc posoudit soudce.¹⁰⁾

Mimoprávní normativní systémy

DEFINICE

Mimoprávní normativní systémy

Systémy pravidel, které regulují vztahy v rámci určitých skupin osob, tato pravidla však nejsou vymahatelné státní mocí (pokud na ně právní předpis neodkazuje).

Právo není jediným souborem pravidel, který reguluje chování lidí ve společnosti. Vedle něj existují jiné soubory pravidel chování. Tato další pravidla, z celospolečenského hlediska více či méně žádoucí, mohou stanovit např. církve (Desatero aj.) nebo jiné skupiny osob, např. sportovní a zájmové svazy, profesní komory, ale např. i zločinecké organizace.

⁹⁾ *Pro zájemce o více informací viz např. Fukuyama Francis, Velký rozvrat, Academia, Praha 2006 nebo Steven D. Levitt, Stephen J. Dubner, Freakonomict, nakl. Alfa Praha.*

¹⁰⁾ *Rovněž nedávná intenzivní debata týkající se trestu pro ministra M. ukazuje na tyto rozdíly.*

PŘÍKLAD 1.3

Případ neopatrného karatisty

Nejvyšší soud 25 Cdo 1960/2002

Fakta:

Karatista zasadil při soutěži soupeři úder, který je v rozporu s pravidly karate. Při tom soupeři způsobil zranění. Soupeř se domáhá náhrady škody s tím, že utrpěl úraz s trvalými následky.

Otázka:

Porušil karatista tím, že zasadil úder v rozporu s pravidly nějaký právní předpis? Jaký?

Odpověď:

Úder soupeře v rozporu s pravidly karate, při němž zasaženému vznikla škoda na zdraví, je postižitelný nejen v rámci pravidel karate, která nejsou právním předpisem, nýbrž představuje současně i porušení prevenční povinnosti, kterou má každý (§ 415 obč. zák.); je tedy dána obecná odpovědnost za škodu na principu předpokládaného zavinění.

Z uvedeného příkladu je vidět, že právo, na straně jedné, a různé jiné normativní systémy, na straně druhé, se navzájem ovlivňují, resp. prolínají. Zde se porušení pravidel karate spojilo s porušením obecné právní povinnosti předcházet škodám (viz kapitola 5).

Také křesťanská morálka významně ovlivňovala a ovlivňuje právo evropských zemí; příkázání „nezabiješ“ a „nepokradeš“ mají svůj odraz v trestním právu, příkázání „miluj bližního svého jako sebe sama“ se stalo ve 30. letech dvacátého století základem pro koncepci mimosmluvní odpovědnosti (tort) v precedenčním právu v Anglii. Právo je na provinilce proti pravidlům chování zpravidla přísnější než morálka, pokud jde o následky porušení určitého pravidla; právo je však méně přísné, pokud jde o náročnost požadavků na lidské chování. Při porušení morálních pravidel bývá zpravidla jedinou sankcí negativní veřejné mínění (např. mimomanželský styk není v současnosti sám o sobě stíhán právní sankcí, ale (někdy) veřejným míněním). Na druhé straně právo někdy na mimoprávní normativní systémy přímo odkazuje, jak ukazuje následující případ:

PŘÍKLAD 1.4

Případ vyděděných potomků

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 9. 8. 1996, 6 Co 10/96

Fakta:

Pan K. vydědil své zletilé syny. Důvodem vydědění měla být skutečnost, že synové o něj neprojevovali **trvale opravdový zájem** (§ 469a obč. zák.), který by jako potomci měli projevovat, neboť se s ním deset let nestýkali, nepsali mu a neměli zájem o jeho osobu a pan K. neznal ani jejich přesnou adresu bydliště. V řízení se zjistilo, že až do roku 1972 synové bydleli s panem K. v souladu v jednom domě. Problémy nastaly až v souvislosti s nastěhováním přítelkyně pana K. do domu v roce 1974. Poté se pan K. a jeho děti nestýkali, on na dětech nikdy nic nechtěl, zájem o ně ani o vnoučata neprojevoval.

Otázka:

- Stanoví zákon někde, co je to opravdový zájem potomků o rodiče?
- Bylo vydědění oprávněné?

Odpověď:

- a) Ne. b) Ne.

Důvody vydědění musí být dědicům prokázány: v tomto případě bylo prokázáno, že se synové s panem K. po dobu posledních deseti let nestýkali. Na druhé straně však ani pan K. neměl o častější a intenzivnější styky s rodinou zájem, při tom k problémům ve vztazích mezi zúčastněnými došlo až po nastěhování přítelkyně pana K. do jeho domu. Soud tedy vyslovil: „Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm. b) o. z. je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele

měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.“

Jestliže v tomto případě občanský zákoník stanoví jako jednu z podmínek pro vydědění skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele „opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl“, odkazuje tím na **společenská pravidla**, jež se týkají chování potomků vůči předkům. Tato pravidla nejsou samozřejmě nikde v zákoně upravena. Soudce se je pro daný případ pokusil definovat tak, že je nutné zvažovat i reálné možnosti pro projevení opravdového zájmu. Kritériem „opravdovosti“ zájmu potomků jsou zpravidla rodinné, majetkové, zdravotní, pracovní a jiné poměry zúčastněných. Právní normy tyto poměry či okolnosti nemohou nikdy zcela postihnout, protože není v možnostech zákonodárce, aby vyjmenoval a reguloval všechny myslitelné varianty chování obou stran. Jiný příklad odkazu na mimoprávní normy je uveden v Případu hospody přes ulici v části 3.2.3.

Dalšími mimoprávními normami, na které však právní předpisy výslovně odkazují, jsou např.

dobré mravy (§ 3 obč. zák.),

obchodní zvyklosti nebo

zásady poctivého obchodního styku (§ 265 obch. zák.).

Např. zákon o ochranných známkách (zák. č. 441/2003 Sb.) v ustanovení § 10 odst. 1, odkazuje na tyto mimoprávní normy chování tím, že stanoví, že vlastník ochranné známky není oprávněn zakázat třetím osobám užívat v obchodním styku mj. jejich obchodní firmu, pokud užívání je v souladu s obchodními zvyklostmi, dobrými mravy a pravidly hospodářské soutěže.¹¹⁾

Zákonodárce pojem dobré mravy ani další pojmy nedefinuje, protože dobré mravy nejsou právním, ale morálním kritériem; o definici se však pokusily soudy.¹²⁾

DEFINICE

Dobré mravy

Představují souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.

Jiná definice provedená soudy přirovnává dobré mravy k obecně uznávaným pravidlům slušnosti v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti; mají převážně funkci interpretační.¹³⁾ Dobré mravy byly také kritériem, které vzal Nejvyšší soud v úvahu při posuzování Případu zmeškaného obchodního jednání (viz část 5.2.2.) a v Případu smluvní pokuty (viz část 4.4.4).

¹¹⁾ Porušení dobrých mravů sbledly soudy ve Francii v situaci, kdy distribuční firma nedovolila svému distributorovi zavést konkurenční ceny (při neexistenci vyšší moci).

¹²⁾ Např. rozhodnutí NS 30 Cdo 1842/2000 nebo NS 30 Cdo 664/2002.

¹³⁾ Rozsudek NS ze dne 27. listopadu 2003, sp. zn. 30 Cdo 664/2002.

1.2.3 Základní právní systémy

V průběhu času vznikly různé právní kultury, z nichž nejznámější jsou kontinentální systém práva a angloamerický systém práva vycházející z common law.

Tyto právní kultury, i když jsou odlišné, byly založeny na těchto principech:

- svoboda smlouvy (tuto oblast reguluje smluvní právo – princip autonomie vůle),
- nedotknutelnost vlastnictví (viz ústavně chráněné právo na pokojné užívání majetku),
- povinnost nahradit druhému škodu způsobenou vlastní chybou (institut náhrady škody).¹⁴⁾

Ochrana vlastnictví byla a je pro rozvoj moderní civilizace klíčová. Podnikatel i občan musí mít jistotu, že mu výsledky jeho práce zůstanou zachovány, investor musí mít jistotu, že mu jeho investice nebude svévolně odňata. Bezprecedentní nárůst životní úrovně ve vyspělých zemích v posledních 150 letech byl možný právě díky respektu k vlastnictví a ke svobodné směně.

Kontinentální systém

Kontinentální systém vznikl v kontinentální Evropě na základě recepce římského práva a odtud se cestou kolonizace rozšířil i mimo Evropu. Člení se na několik podsystémů (francouzský, románský, německý a skandinávský). Je to systém práva psaného, základním pramenem práva je zákon, tj. psaný právní předpis, přijímaný zpravidla zákonodárným sborem. Nejvýznamnějším předpisem, který ovlivnil další vývoj kontinentálního práva, byl bezesporu francouzský občanský zákoník (Code civil) z roku 1804. Jeho vliv sahá ovšem i za moře (státy Latinské Ameriky, řada bývalých francouzských kolonií v Africe, Québec, Louisiana aj.). Rozdíl mezi kontinentálním systémem a common law lze demonstrovat právě na francouzském Code civil, který v čl. 5 uvádí: „Soudcům je zakázáno, aby o věcech, které jim byly předloženy, rozhodovali obecně a normativně.“ To je něco, co ve světě anglosaského práva neplatí. Naše území velmi ovlivnil Obecný občanský zákoník rakouský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) z roku 1811, který se stal po roce 1918 i součástí československého právního řádu a platil v pozměněné podobě až do roku 1950.

Angloamerický systém

Vznikl v Anglii bez významnějšího vlivu římského práva a je to systém s výrazným vlivem soudcovského práva, v němž, na rozdíl od systému kontinentálního, soudci (vyšších stupňů) právo nejen nalézají, ale i dotvářejí. Historickým základem tohoto systému je tzv. common law. Právo je v rámci common law vytvářeno zejména rozhodnutími soudu, která mají povahu závazných precedentů. Precedenty jsou výrazem doktríny stare decisis (tj. setrvati při rozhodnutém). To znamená, že rozhodnutí soudu vyššího stupně je závazné nejen pro konkrétně řešený případ, ale pro všechny případy stejného druhu, které v budoucnu budou rozhodovány soudy nižšího stupně nebo stejného stupně.

V anglosaských zemích se však právo neomezuje pouze na common law a řada povinností je upravena zákony a normativními akty parlamentů; rovněž vliv práva EU je nepřehlédnutelný.

Oba právní systémy se vzájemně ovlivňují.

Jiným významným právním systémem je islámské právo šarí'a. Šarí'a představuje systém nařízení a předpisů, které se dotýkají všech stránek života věřících a zavazují každého muslima k životu podle Božího zákona. Jde o systém povinností muslima nejen náboženské, ale i právní povahy. I když jde o právní systém zdánlivě exotický, i naše soudy se jím musí ve výjimečných případech zabývat (viz např. rozhodnutí NSS ve věci sp. zn. 5 Azs 202/2004, které se týkalo azylového práva). Vzhledem k početné arabské komunitě v různých zemích Evropy již nelze tvrdit, že se jedná o čistě mimoevropský právní systém.¹⁵⁾

¹⁴⁾ Bliže viz Hayek F. A., *Právo, zákonodárství a svoboda*, Academia, Praha 1994, s. 170, citující Davida Humea, který hovoří o třech fundamentálních přirozených zákonech, kterými jsou: zákon stability vlastnictví, zákon jeho dobrovolného převodu a zákon dodržování slibů.

¹⁵⁾ V roce 2006 byl v Kanadě zaznamenán (neúspěšný) pokus legalizovat pravidla islámského rodinného práva na právní záležitosti v rodinách islámských přistěhovalců.

CVIČENÍ 1.7

Na www.judikatura.cz zadejte do pole „V textu“ slovo „anglosaské“ a zjistěte, zda, event. jak, český Ústavní soud používá argumenty anglosaského práva.

Chcete se dozvědět více:

- o common law? Viz např.: <http://obcinst.cz/clanek.asp?id=625>
- o právních teoriích a právních systémech? Čtěte např.: Knapp, V.: Teorie práva, C. H. Beck, Praha 1995, ISBN 80-7179-028-1

Klíčová slova

právní riziko
transakční náklady
mimoprávní normativní systémy
veřejné právo
procesní právo
common law
obchodní zvyklosti

diskriminace
právo
soukromé právo
hmotné právo
kontinentální právní systém
právní vědomí

